

ԹԱՄԱՐԱ ԹՈՎԱՄԱՅԱՆ, ՎԱՆՈՒՀԻ ԲԱՂՄԱՆՅԱՆ,
ԴԱՎԻԹ ՍԱՄՎԵԼՅԱՆ, ՆՇԱՆ ԱԲԱՍՅԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

7

*Դասագրքի բովանդակությունը լրացնող
այլ ուսումնական նյութեր*

Վիլյամ Սարոյան

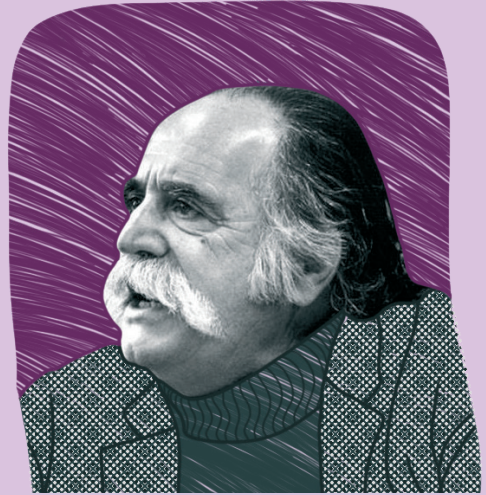
Երևան 2023

ՎԻԼՅԱՄ ՍԱՐՈՅԱՆ (1908-1981)

Սարոյանն օժտված է մի այնպիսի ձիրքով, որ շատ քչերն են ունենում՝ մարդկանց սիրելու դժվարագույտ տաղանդով: Նա մարդկանց չի դատապարտում, այլ սիրում է նրանց... Նրա բնավորության ամենաբնորոշ գիծը բարությունն է:

Պարույր Սևակ

- Կենսագրական տեղեկություններ
- Ժամանակակիցները՝ Վիլյամ Սարոյանի մասին
- «Նոնենիները»
- Լրացուցիչ նյութեր

Ազգությամբ հայ, ամերիկյան գրող Վիլյամ Սարոյանի հերոսները, հատկապես մանուկների ու պատանիների տպավորիչ կերպարները, համաշխարհային գրականություն են մտել որպես հոգու մաքրության և անկեղծության խորհրդանիշ: Սարոյանի վիպակներում և պատմվածքներում արտահայտված են իրականության ու երազանքի հակադրությունը, ընդգծված են անհատի ներքին ազատության ու հոգևոր գեղեցկության, սիրո և բարու հաստատման մոտիվները, որոնք հետաքրքիր մեկնաբանություն են ստացել նաև նրա դրամաներում ու պիեսներում:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Վիլյամ Սարոյանը ծնվել է 1908 թ. օգոստոսի 31-ին, Արևմտյան Հայաստանի Բիթլիս (Բաղեշ) քաղաքից Ֆրեզնո գաղթած հայի ընտանիքում:

Չորս տարեկանում գրկվել է հորից: Թագուհի Սարոյանն ամուսնու մահից հետո ստիպված էր մանկատուն հանձնել երեխաներին: Այնուհետև մայրը որդուն վերցրել է որբանոցից, կրթության տվել: «Մանկատան ճանապարհին ես սկսեցի լաց լինել: Մայրս նախատեց ինձ՝ ասելով. «Դու արդեն տղամարդ ես, իսկ տղամարդը չի լալիս»: Ես դադարեցի լալուց», – հիշում է գրողը: Ընտանիքի հոգսը ստիպել է պատանուն թողնել դպրոցը և փողոցներում լրագիր վաճառել, հետո դառնալ հեռագրատան ցրիչ: Աշխատանքը, սակայն, նրան չի խանգարել զբաղվել ընթերցանությամբ, ստեղծագործել, գրել փոքրիկ պատմվածքներ: Հետագայում նա կհիշի. «Մի օր հարևան երեխաներն ինձ կանչեցին բեյսբոլ խաղալու, և ես, շատ լավ գիտակցելով, որ պետք է մնացած թերթերը վաճառեմ, չկարողացա հրաժարվել այդ առաջարկից ու միացա ընկերներին: Հանկարծ լսեցի մորս ձայնը. «Ինչո՞վ ես զբաղված»: «Ժաղում էի, մայրիկ», – պատասխանեցի ես: Մորս մեկ հայացքը բավարարեղավ, որ վերադառնամ աշխատանքին: Այդ օրվանից հետո հասկացա, որ չպետք է նմանվեմ մյուս երեխաներին»:

Վիլյամ Սարոյանի առաջին պատմվածքը տպագրվել է Բոստոնի «Հայրենիք» շաբաթաթերթում 1933 թ.՝ «Սիրակ Գարոյան» ստորագրությամբ: 1939 թ. «Կյանքիդ ժամանակը» պիեսի համար գրողն արժանացել է Նյու Յորքի քննադատների գնահատանքին և Պուլիցերյան մրցանակի, բայց վերջինից հրաժարվել է՝ պատճառաբանելով, որ պետությունը չպետք է խառնվի գրականության գործերին:

Իր գրական կյանքի առաջին տասնամյակում Վիլյամ Սարոյանը գրել է հարյուրավոր պատմվածքներ, որոնց մի մասը զետեղվել է ավելի քան 10 ժողովածուում՝ «Փոքրիկ երեխաներ» (1937 թ.), «Ողջույն քեզ, սեր» (1938 թ.), «Անունս Արամ է» (1940 թ.), «Սիրելիս» (1944 թ.) և այլն:

Վիլյամ Սարոյանը գրել է անգլերեն. այդ պատճառով համարվում է օտարագիր հայ գրող: Նրա հերոսներից շատերը հայեր են, որոնք ներկայացնում են հայկական միջավայրը՝ ազգային սովորույթներով ու բարքերով, հայրենիքի պատմական հիշողությամբ:

1942 թ. Վիլյամ Սարոյանը զորակոչվել է բանակ: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ ծառայել է ԱՄՆ բանակում: Երկ-

րորդ աշխարհամարտը և պատերազմն առհասարակ նա ընկալել է որպես մարդկության մեծագույն աղետ: Այդ թեման արտացոլվել է «Մարդկային կատակերգություն» վեպում և «Վեսլի Զեկսոնի արկածները» վեպում (1942 թ.):

Գրողը շատ էր սիրում հայաստան այցելել:

Մի անգամ Վիլյամ Սարոյանը Սևանի ափին գտնում է մի ծանր, լճի ափքներից լավ հղկված քար և խնդրում, որ այն տեղավորեն մեքենայի մեջ:

- Ամերիկա, Ֆրեզնո պիտի տանիմ,- ասում է գրողը:

- Այդ հսկայական քարն ինչպե՞ս եք տանելու...

- Ինքնաթիռով պիտի տանիմ...

- Ինչո՞ւ...

- Ով որ Հայաստանի դեմ վատ խոսի, անոր գլխուն պիտի զարկեմ քարը,- պատասխանում է Սարոյանը:

Վիլյամ Սարոյանը ՀԽՍՀ «Խաղաղության պահպանման և հայրենիքի հետ կապերի ամրապնդման ուղղությամբ ակտիվ գործունեության համար» մրցանակի առաջին դափնեկիրն է: Մահից առաջ պատգամել է՝ իր աճյունի մի մասը թաղել հայրենի հողում:

Վիլյամ Սարոյանը մահացել է 1981 թ. մայիսի 16-ին, Ֆրեզնոյում: Դիակիզումից հետո աճյունի մի մասը թաղվել է Ֆրեզնոյի Արարատյան գերեզմանատանը, մյուս մասը՝ Երևանի Կոմիտասի անվան զբոսայգու պանթեոնում:

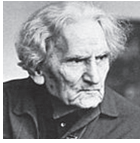
Ֆրեզնոյի տունը, որտեղ Վիլյամ Սարոյանն անցկացրել է կյանքի վերջին 17 տարիները, գրողի 110-ամյակին՝ 2018թ. օգոստոսի 31-ին, սկսեց գործել որպես տուն-թանգարան:

Վիլյամ Սարոյանի տուն-թանգարանը Ֆրեզնոյում

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑՆԵՐԸ՝ ՎԻՆՅԱՍ ՍԱՐԴՅԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ես լիապես երջանիկ մարդ եմ համարում Սարոյանին: Անընդհատ զարմանալու ընդունակությամբ է օժտված այդ մարդը: Երջանիկ են այն մարդիկ, որ փարիքն առնելու հետք չեն կորցնում զարմանալու ընդունակությունը: Սարոյանը հենց այդ մարդկանցից է, ուղղակի մեծ երեխա է և այն էլ՝ հանճարեղ: Զարմանքով գրում է բաների մասին, որոնք, թվում է՝ այնքան հասարակ են, պարզ, սովորական, որ հեղաբրքրություն չեն ներկայացնում: Բայց դրանց խորքում այնքան պայծառ իմաստնություն, փիլիսոփայական վեհություն, զգացմունքների, փրկավորությունների այնքան բազմազանություն և մեծ արվեստ, հրճվանք կա:

Պարպիրոս Սարյան

...Նրա երկերը լեցուն են հազար ու մի գրկանքներով, և նրա հերոսները հազար ու մի դժվարություն են կրում: Բայց այդ ամենը ջերմացած են սրբի մի այնպիսի կրակով, որ ապրել են ուզում, ոչ թե մեռնել, փառաբանում են կյանքը և ոչ թե անիծում... Սարոյանը հավատում է աշխարհի ու մարդկանց լավացմանը: Այդպիսին է Սարոյանը:

Պարույր Սևակ

...Սարոյանը թեև այլ լեզվով, թեև այլ ժանրերով, բայց վերապայմանց իր ժողովրդի մեծ էպոսը, վերապայմանց էպոսը հասրուկ անհուն բարությանը ու խաղաղասիրությանը, մարդկային իղձի ու արդարության նկատմամբ ունեցած այնպիսի անսպառ հավատով, այնպիսի կենսահասարակ փիլիսոփայությամբ, որ նրա խոսքը XX դաժան դարի խաչմերուկներում հնչեց եզակիորեն փեղին ու ժամանակին՝ հարուցելով իրեն արժանի հիացմունք ու արձագանք:

Վահագն Դավթյան

ԱՍՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Որտեղ է ծնվել և ապրել Վիլյամ Սարոյանը:
2. Ինչո՞ւ է անգլիագիր Վիլյամ Սարոյանը համարվում նաև հայ գրող:
3. Ո՞ր թվականին և ի՞նչ ստորագրությամբ է տպագրվել գրողի առաջին պատմվածքը:
4. Որո՞նք են Սարոյանի հայտնի ժողովածուները:

ԱՈՍՁԱՐԱՆՔՆԵՐ ԵՎ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Ներկայացրո՛ւ Վիլյամ Սարոյանի կենսագրության հիմնական դրվագները:
2. Ներկայացրո՛ւ Վիլյամ Սարոյանի ստեղծագործությունների թեմատիկան:
3. Ժամանակակիցների հուշերը նկատի ունենալով՝ բնութագրի՛ր գրողին:
4. Կազմիր սահիկաշար՝ ներկայացնելով գրողի կյանքն ու ստեղծագործությունը: (Խմբային աշխատանք)

- Ինչ է նշանակում «օտարագիր հայ գրող», և բացի Վիլյամ Սարոյանից էլի՞ կան օտարագիր հայ գրողներ:

- Օտարագիր հայ են ազգությամբ հայ, սակայն օտար լեզվով գրողները, որոնք իրենց ստեղծագործությունների մեջ ներկայացնում են հայ ժողովրդի ճակատագիրը, ազգային արմատների և դիմագծի պահպանման խնդիրը և այլն: Օտարագիր հայ գրողներ են նաև Խաչատուր Ոսկանը, Մայքլ Առլենը, Ռուբեն Մելիքը, Վահե Քաչան և այլք:

ՆՈՆԵՆԻՆԵՐԸ

1

Իմ հորեղբայր Մելիքը թերևս ամենաձախտող ֆերմերն էր ամբողջ աշխարհում: Նա չափից ավելի մեծ երազող էր ու պոետ, այնպես որ իր շահի մասին չէր մտածում: Գեղեցկություն–ահա թե ինչի էր ձգտում նա: Նա կուզենար գեղեցկություն ցանել ծաղկի պես և հիանալ՝ նրա աճը տեսնելով: Պոեզիայի և պատանեկության վաղուց անցած այն հիանալի օրերին ես ինքս մի անգամ հարյուրից ավելի նոնենի տնկեցի նրա համար: Այն ժամանակ ես «Զոն Դիր» տրակտորն էի վարում, իմ հորեղբայրը՝ նույնպես: Այդ ամենը զուտ էսթետիկա էր և ոչ թե գյուղատնտեսություն: Հորեղբորս հրապուրում էր հենց միայն ծառեր տնկելու և նրանց աճով հիանալու գաղափարը:

Միայն թե ծառերն աճել չէին ուզում: Հողի պատճառով: Դա անապատային հող էր: Զրից զուրկ: Հաճախ հորեղբայրս ձեռքը մեկնում էր իր գնած վեց հարյուր ութսուն ակր¹ անապատի կողմը և ասում ամենաբանաստեղծական հայերենով, որպիսին դուք երբևէ լսել եք:

- Այստեղ՝ այս սոսկալի անապատում, այգի կփթթի, գետնից սառնորակ աղբյուրներ կբխեն, և կյանք կառնի ամենը, ինչ–որ գեղեցիկ է:

¹ Ակր (անգլ.) – մոտավորապես 0,4 հեկտար:

- Այո՛, սըր,- պատասխանում էի ես:

Ես նրա առաջին ու միակ ազգականն էի, որին վիճակվեց տեսնել նրա գնած հողը: Նա գիտեր, որ ես հոգով բանաստեղծ եմ, և հույս ուներ, որ կհասկանամ իր վեհաշունչ պոռթկումը, որը նրան տանում էր դեպի փայլուն սնանկացում: Եվ ես նրան հասկացա: Ես իրենից վատ չգիտեի, որ նրա ձեռք բերած հողը անպետք էր, անպտուղ անապատ: Մի անհուսալի տեղ՝ Սիերա-Նևադայի ստորոտում: Անապատի փշփշոտ բույսերի բոլոր տեսակները դուրս էին ցցված այդ չոր, խանձված հողից: Ամենուրեք վխտում էին արջամկներ, կոտոշավոր դողոշներ, օձեր և այլ գեռուններ: Այդ հողի գլխին սավառնում էին միայն արծիվներ, ձուռակներ ու ցիներ: Դա ամայության, անմարդաբնակության, ձմարտության ու վեհության թագավորություն էր: Դա բնությունն էր՝ իր ամենահպարտ, սքանչելի, մենավոր ու չոր արտահայտությամբ:

Ես ու հորեղբայրս «Ֆորդիկից» դուրս եկանք նրա տիրապետության մեջտեղը և սկսեցինք քայլել անջուր անապատում:

- Այս հողը,- ասաց նա,- իմ հողն է: Նա քայլում էր դանդաղ, կոշիկի քթով քշփորելով չոր հողը: Կոտոշավոր մի դողոշ հենց ուղիղ նրա ոտքի տակից գետնի երեսը դուրս եկավ: Հորեղբայրս իմ ուսը սեղմեց և քար կտրեց՝ երկյուղած անշարժությամբ:

- Այս ի՞նչ կենդանի է,- ասաց նա:

- Այս պատլիկ մողեսը,- հարցրի ես:

- Սա կոտոշավոր մուկ է,- ասաց հորեղբայրս: Սա ի՞նչ բան է:

- Հաստատ չգիտեմ,- ասացի:- Մենք դրանց կոչում ենք կոտոշավոր դողոշ:

Կոտոշավոր դողոշը կանգ առավ մեզանից մի երեք քայլի վրա և գլուխը մի կողմ դարձրեց: Հորեղբայրս մի արագ հայացք գցեց նրա վրա:

- Սա թունավոր չէ՞,- ասաց նա:

- Եթե մարդ նրան ուտի,- հարցրի ես:- Թե՛, եթե նա կծի:

-Եվ մեկ, և՛ մյուս դեպքում,- ասաց հորեղբայրս:

- Իմ կարծիքով դրանք ուտելի չեն,- ասացի ես:- Բայց և կարծեմ անվնաս են: Ես դրանցից շատ եմ բռնել: Գերության մեջ տխրում են, բայց չեն կծում: Բռնեմ սրան:

- Բռնիր, խնդրեմ,- ասաց հորեղբայրս:

Ես կուզեկուզ մոտեցա և բռնեցի այն կոտոշավոր դողոշինը, իսկ հորեղբայրս նայում էր իմ հետևից:

- Զգո՛ւյշ,- ասաց նա:- Դու հավատացած ես, որ դա թունավոր չէ:

- Ես սրանցից շատ եմ բռնել,- ասացի:

Ես կոտոշավոր դողոշը մեկնեցի հորեղբորս: Նա աշխատում էր ցույց տալ, թե ամենևին չի վախենում:

- Չքնաղ արարած է, չէ՞,- ասաց նա ոչ ամենևին հաստատուն ձայնով:

- Կուզե՞ք Ձեր ձեռքն առնել,- ասացի ես:

- Ո՛չ,- ասաց հորեղբայրս:- Ավելի լավ է ինքդ բռնիր: Ես երբեք այս- քան մոտիկից չեմ տեսել այս կենդանուն: Մի նայիր, է՛, աչքեր էլ ունի: Երևի մեզ տեսնում է:

- Իհարկե,- ասացի:- Նա ուղիղ Ձեզ է նայում:

Հորեղբայրս նայեց կոտոշավոր դողոշի աչքերին: Կոտոշավոր դո- դողը նայեց հորեղբորս աչքերին: Այդպես մի կես թույն նրանք նայում էին ուղիղ իրար աչքերի մեջ, հետո կոտոշավոր դողոշը հետ դարձավ ու հայացքը ցած գցեց: Հորեղբայրս թեթևացած շունչ քաշեց:

- Հազար այդպիսին,- ասաց նա,- երևի կարող կլինեին մարդ սպանել:

- Սրանք խմբերով չեն լինում,- ասացի ես:- Հազիվ թե երկուսը միա- սին տեսնեք:

- Եթե սրա մեծը պատահի,- ասաց հորեղբայրս,- երևի մարդուն կրծելով՝ կսպանի:

- Նրանք շատ չեն մեծանում,- ասացի ես,- նրանից մեծը չի լինում:

- Ինքն այդքան փոքրիկ արարած է, բայց որքան խոշոր աչքեր ունի,- ասաց հորեղբայրս:- Դու համոզված ես, որ դրանք չեն բարկանում, երբ իրենց ձեռ- քով բռնում են:

- Սրանք երևի հենց բաց թողնելուն պես իսկույն մոռանում են այդ,- ասացի ես:

- Դու իսկապե՞ն այդպես ես կարծում:

- Այո՛, հազիվ թե սրանք լավ հիշողությ- յուն ունենան:

Հորեղբայրս ուղղվեց և խոր շունչ քա- շեց:

- Ազատ արձակիր դրան,- ասաց նա:- Հարկավոր չէ դաժան վարվել Աստծո ան- մեղ արարածի հետ: Քանի որ թունավոր չէ, ոչ էլ ռիսակալ, մկնից մեծ չի լինում և խմբեր չեն կազմում, բաց թող՝ գնա այդ

խեղճ արարածը: Պետք է բարի լինել այն բոլոր մանրիկ կենդանիների հանդեպ, որոնք մեզ հետ ապրում են երկրի երեսին:

- Լավ, սըր,- ասացի ես:

Եվ կոտոշավոր դողոշին բաց թողի:

- Ավելի զգույշ լինենք,- ասաց հորեղբայրս:- Թող ոչ մի բան չանհանգստացնի իմ հողի այդ բնակիչներին:

Կոտոշավոր դողոշը կաղեկաղ հեռացավ:

- Այս կենդանիները,- ասացի ես,- դարերով ապրում են այսպիսի հողերի վրա:

- Դարերով,- հարցրեց հորեղբայրս:- Դու համոզված ես:

- Համոզվածը համոզված չեմ,- ասացի ես,- բայց կարծում եմ, որ այդպես է: Համենայն դեպս նրանք դեռ այստեղ են:

Հորեղբայրս նայեց իր հողին, կակտուսներին ու փշոտ թփերին, գլխավերևի երկնքին:

- Բայց ինչո՞վ են սնվել այստեղ,- գոչեց նա:

- Չգիտեմ,- ասացի:

- Իսկ ի՞նչ ես կարծում:

- Միջատներով երևի:

- Միջատներով,- գոչեց հորեղբայրս:- Ինչպիսի միջատներով:

- Բզեզներով երևի, ի՞նչ իմանամ: Քիչ տեսակի միջատներ են լինում:

Վաղը ես կարող եմ դպրոցում հարցնել:

Մենք շարունակում էինք քայլել անջուր անապատով: Երբ մոտեցանք ինչ-որ փոսերի, հորեղբայրս կանգ առավ և հարցրեց.

- Ի՞նչ կենդանիներ են ապրում սրանց մեջ:

- Առնետներ,- ասացի ես:

- Իսկ ի՞նչ բան են առնետները,- հարցրեց նա:

- Ինչպե՞ս ասեմ, մկան նման բաներ են,- ասացի ես:- Կրծողների դասին են պատկանում:

- Ախր ի՞նչ են անում այդ բոլոր արարածներն իմ հողի վրա,- ասաց հորեղբայրս:

ԱՍՓՈՓԻԳ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ներկայացրո՞ւ Վ. Սարոյանի ապրած ժամանակաշրջանը:
2. Ի՞նչ միջավայրում էր ապրում հեղինակը:
3. Ի՞նչ խորհուրդ է ունի պատմվածքի վերնագիրը:
4. Ինչո՞ւ պատմվածքի հերոսը որոշեց անջուր անապատում այգի հիմնել:
5. Ի՞նչ կենդանիներ էին այդ հողատարածքում բնակվում: Ինչո՞ւ:

ՄՈՍՁՍՎՈՐԱՆՔՆԵՐ ԵՎ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Ներկայացրո՞ւ հերոսների արտաքինը նկարագրող, բնավորությունը բացահայտող էական գծերը:
2. Թվարկիր պատմվածքի կերպարները և վերլուծիր նախընտրածը կերպարը:
3. Նկարագրիր կերպարներին քո բառերով՝ օգտվելով հեղինակային բառերից:
4. Մեկնաբանիր պատմվածքի վերնագրի կապը բովանդակության հետ:
5. Ներկայացրո՞ւ միջավայրը, ուր կատարվում են պատմվածքի գործողությունները: (Խմբային աշխատանք)
6. Բնագրից դժուար գրի առնել հատվածը, որտեղ երևում է Մելիք հորեղբոր կարեկցանքը հողակտորում բնակցվող կենդանիների հանդեպ: Բացատրիր արարքի պատճառը:
7. Մելիքին համեմատիր մեր գրականության մեջ հայտնի համանուն հերոսի ու նրա արարքների հետ: (Խմբային աշխատանք)

2

– Դե, նրանք հո չգիտեն, որ հողը Ձերն է: Հնուց ի վեր իրենց համար ապրում են այստեղ:

– Ձեմ կարծում, թե այդ կոտոշավոր դողոշը առաջներում երբևիցե նայած լինի մարդու աչքերին,– ասաց հորեղբայրս:

– Այո՛, հազիվ թե,– ասացի ես:

– Ի՛նչ ես կարծում, ես նրան վախեցրի՞:

– Հաստատ չգիտեմ,– ասացի ես:

– Եթե նույնիսկ վախեցրել եմ, ապա դիտմամբ չեմ արել,– ասաց հորեղբայրս:– Գիտե՛ս՝ ես ուզում եմ այստեղ տուն շինել:

– Մի՞թե,– ասացի:

– Անպայման,– ասաց նա:– Մի հիանալի տուն:

– Կարծես մի քիչ հեռու է,– ասացի ես:

– Քաղաքից ընդամենը մեկ ժամվա ձանապարհ է,– ասաց նա:

– Եթե ժամում հիսուն **մղոն** ձանապարհ կտրես,– ասացի:

– Այստեղից մինչև քաղաք հիսուն մղոն չկա,– ասաց հորեղբայրս:– Ընդամենը երեսույոթ է:

– Դե մի քիչ էլ ավելի պիտի հաշվեի, որովհետև ձանապարհը վատն է,– ասացի ես:

– Ես սքանչելի տուն կկառուցեմ ինձ համար,– ասաց հորեղբայրս:– Իսկ էլի ի՛նչ կենդանիներ են ապրում այս հողում:

- Դե, այստեղ էլի մի երեք-չորս տեսակի օձեր են ապրում,- ասացի ես:
- Թունավոր:
- Մեծ մասամբ՝ ո՛չ: Թեև, այ, օրինակ՝ բոժոժավոր օձը...
- Ի՛նչ ես ասում: Մի՞թե այստեղ բոժոժավոր օձեր կան:
- Նրանք սովորաբար հենց այսպիսի հողերի վրա են ապրում,- ասացի ես:
- Եվ շահտ կան այստեղ, համ:
- Միջին հաշվով մի ակրի վրա, թե ամբողջ վեց հարյուր ութսուն ակրի վրա,- հարցրի ես:
- Միջին հաշվով մի ակրի վրա:
- Ի՛նչ ասեմ, մի ակրի վրա երևի մի երեք հատ կլինի,- ասացի:- Ամե- նահամեստ հաշիվներով:
- Երեք հատ մի ակրի վրա՞,- գոչեց հորեղբայրս: - Համեստ հաշիվ- ներով:
- Դե գուցե և երկուսը,- ասացի:
- Ուրեմն քանի՞սը կստացվի ամբողջ հողամասի վրա:
- Հիմա հաշվեմ,- ասացի:- Ամեն մի ակրում երկու հատ: Վեցհարյուր ութսուն ակրում՝ մոտավորապես հազար հինգհարյուր հատ:
- Հազար հինգ հարյուր հատ բոժոժավոր օձ,- գոչեց հորեղբայրս:
- Ակրն էլ փոքր բան չէ,- ասացի ես:- Մի ակրում երկու բոժոժավոր օձը այնքան էլ շատ չէ: Հաճախ չեն հանդիպի Ձեզ:
- Իսկ էլի ի՛նչ թունավոր բան կա այստեղ:
- Կարծեմ՝ էլ ուրիշ ոչինչ,- ասացի:- Մասցած բոլոր կենդանիներն անվնաս բաներ են: Ասենք՝ բոժոժավոր օձերն էլ այնքան վտանգավոր չեն, եթե հանկարծ մարդ **չկոխի** նրանց:
- Լավ,- ասաց հորեղբայրս:- Դու առաջ գնա և լավ նայիր ոտքիդ տակը: Տե՛ս, թե որ օձ պատահեց, չտրորես: Ես ամենևին չեմ ուզում, որ դու տասնմեկ տարեկան հասակում զոհ գնաս:
- Լավ, սըր,- ասացի: - Ես ուշադիր կլինեմ:

ԱՍՓՈՓԻԳ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՛նչ միջավայրում և ժամանակաշրջանում են կատարվում պատմվածքի գործողությունները:
2. Պատմվածքն ունի՞ ներքին տագնապների ու արտաքին հանդարտության հակադրում: Ի՛նչպիսին է քո կարծիքը այդ մասին:

3. Ինչո՞ւ էին օձերը այդ հողի վրա ապրում:
4. Ինչո՞ւ է հորեղբայրն ուզում այդ հողի վրա կառուցել իր երազած տունը:
5. Քո կարծիքով ինչպիսի՞ բնավորություն ունի հորեղբայր Մելիքը: Հակադիրի՞ր երկու կերպարները:

ՍՈՍՏԱՐՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Թվարկի՞ր պատմվածքի կերպարները և վերլուծի՞ր նախընտրածդ կերպարը:
2. Լուսաբանի՞ր պատմվածքի փաստերը: Ներկայացրո՞ւ կերպարներին՝ պատմվածքից դուրս բերելով նրանց բնութագրող տողերը:
3. Ներկայացրո՞ւ հերոսների արտաքինը նկարագրող, բնավորությունը բացահայտող էական գծերը:
4. Ստեղծագործաբար՝ վերաշարադրի՞ր պատմվածքի բովանդակությունը՝ կիրառելով սովորած բառերը և պատկերավոր արտահայտությունները:
5. Համեմատի՞ր տասնմեկամյա տղային և հորեղբորը: Գտի՞ր նմանություններ, տարբերություններ, ընդհանրություններ (վե՛նի դիագրամով):
6. Նկարագրի՞ր գլխավոր կերպարներին քո բառերով:

Կերպար	Ֆիզիկական նկարագրություն	Նկարագրի՞ր կերպարի երկու վարքագիծ	Պատմվածքից ելնելով՝ բացատրի՞ր, թե ինչու նա այդպես վարվեց
1.			
2.			

3

Մենք շուռ եկանք և հետ գնացինք դեպի «Ֆորդը»: Վերադառնալիս ես ոչ մի օձ չտեսա: Մեքենա նստեցինք, և հորեղբայրս սիգարետ վառեց:

- Այս անջուր անապատը ես այգի կդարձնեմ, - ասաց նա:
- Այո՛, սըր, - ասացի:
- Ես գիտեմ, թե ինչ դժվարություններ կան իմ առաջ, և գիտեմ, թե ինչպես կարելի է հաղթահարել դրանք,- ասաց հորեղբայրս:
- Ինչպե՞ս,- հարցրի ես:
- Դու, իհարկե, մտածում ես կոտոշավոր դողոշների կամ բոժոժավոր օձերի մասին,- ասաց նա:

- Ես մտածում եմ դժվարությունների մասին,- ասացի:
- Դե, ուրեմն,- ասաց նա,- ամենից առաջ ես կվարձեմ մի քանի մեք-սիկացի և կստիպեմ աշխատել, ոնց որ հարկն է:
- Իսկ ինչ են անելու նրանք:
- Կմաքրեն **խոպանը**, - ասաց հորեղբայրս: - Հետո ջրհոր կփորեն:
- Որտեղ:
- Ուղիղ հողի մեջ,- ասաց հորեղբայրս: - Երբ մենք ջուր կունենանք, ես նրանց կստիպեմ հողը հերկել և կսկսեմ մշակել:
- Իսկ ինչ եք մտածում աճեցնել այստեղ,- հարցրի ես: - Ցորեն:
- Ցորեն,- գոչեց հորեղբայրս: - Ցորենն ինչիս է պետք: Հացի հատը հինգ սենյթ արժի: Ես նույն ծառեր կտնկեմ:
- Իսկ ինչ արժե նուրը:
- Նուրը,- ասաց հորեղբայրս,- փաստորեն անծանոթ բան է այս կողմերում:
- Իսկ էլի ուրիշ բան մտածո՞ւմ եք տնկել:
- Ես մտածել եմ շատ տեսակ-տեսակ ծառեր տնկել:
- Դեղձի:
- Այո՛, մի տասը ակր:
- Իսկ ծիրան:
- Օ՛, ինչպես չէ,- ասաց հորեղբայրս: - Ծիրանը սքանչելի պտուղ է: Տեսքը՝ գեղեցիկ, համը՝ չքնաղ, կորիզն էլ հիանալի: Մի քսան ակր ծիրան կտնկեմ:
- Միայն չլինի՞ թե ջրի հարցը շատ չարչարի մեքսիկացիներին,- ասացի ես: - Այս հողում ջուր կգտնվի՞ արդյոք:
- Իհարկե կգտնվի,- ասաց հորեղբայրս: - Կարևորն սկսելն է: Բանվորներին ես կասեմ, որ բոժոժավոր օձերից զգուշանան: Նուռ,- կրկնեց նա: - Դեղձ: Ծիրան: Էլի ինչ կառաջարկես դու:
- Թո՛ւզ,- ասացի ես:
- Երեսուն ակր էլ թուզ,- ասաց հորեղբայրս:
- Իսկ ինչ կասեք թթի մասին: Թթենին շատ սիրուն ծառ է,- ասացի ես:
- Թո՛ւթը,- ասաց հորեղբայրս և բավականությունից լեզուն ձլթացրեց: - Սիրուն ծառ է թթենին, ինչ խոսք: Դեռ հայրենիքում ես շատ էի հավանում այդ ծառը: Քանի՞ ակր կառաջարկեիր դու:
- Մի տասը ակր,- ասացի ես:
- Շատ լավ,- ասաց նա: - Է՛լ ինչ:
- Արմավենին էլ գեղեցիկ է:
- Օ՛, իհարկե,- ասաց հորեղբայրս,- ամենագեղեցիկ ծառերից մեկն

է: Տասը ակր էլ արմավենի: Էլ ինչ:

- Դե, խնձորենին հազիվ թե աճի այսպիսի հողում,- ասացի ես:

- Երևի չի աճի,- ասաց հորեղբայրս:- Բայց միևնույն է, աճի էլ, ես խնձոր չեմ սիրում:

Նա մտորը միացրեց, և մենք չոր խոպանով շարժվեցինք դեպի նույնպիսի չոր ճանապարհը: Մեքենան թեթևակի ուստոստում էր, մինչև հասանք ճանապարհը, որից հետո արդեն ավելի արագ գնացինք:

- Ա՛յ, թե էլի ինչ,- ասաց հորեղբայրս:- Երբ տուն հասնենք, դու մերոնց ոչ մի բան չասես այս ֆերմայի մասին:

- Շանտ լավ, սըր,- ասացի ես:

«Ֆերմա՛մ,- մտածեցի ես:- Ի՛նչ ֆերմա»:

- Թող սա նրանց համար անակնկալ լինի,- ասաց հորեղբայրս:- Դու գիտես, թե ինչ պտուղ է քո տատը: Ավելի լավ է՝ ես ամեն ինչ անեմ, ինչպես մտածել եմ, իսկ երբ պատրաստ կլինի, մեր ամբողջ ընտանիքը կտանեն ֆերմա, և դա լավ անակնկալ կլինի նրանց համար:

- Լավ, սըր,- ասացի ես:

- Ոչ ոքի՛ ոչ մի խոսք:

- Լավ, սըր:

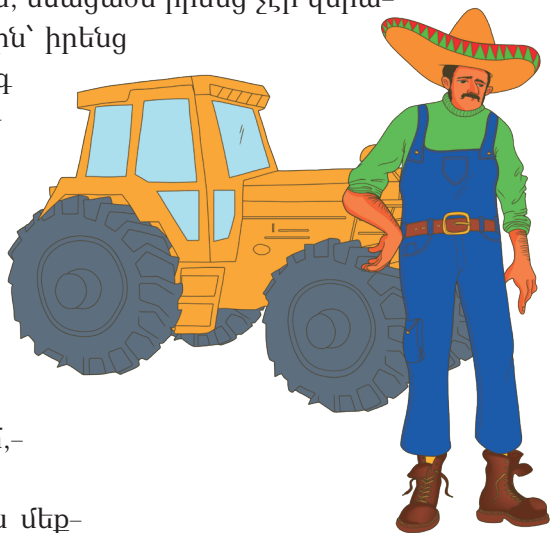
Եվ, ահա, ժամանակը եկավ, ու մեքսիկացիներն սկսեցին խոպանը մաքրել: Երկու ամսում նրանք մաքրեցին տասն ակրի չափ մի տարածություն: Յոթ հոգի էին: Աշխատում էին բահերով ու բրիչներով: Նրանք հասկացողություն չունեին, թե ինչու են իրենց ստիպում այդ գործն անել: Այդ ամենը նրանց շատ տարօրինակ էր թվում, բայց չէին տրտնջում: Փող հո ստանում էին, մնացածն իրենց չէր վերաբերում: Դրանք երկու եղբայր էին՝ իրենց

զավակներով: Մի անգամ ավագ եղբայր Դիեգոն շատ քաղաքավարությամբ իմ հորեղբորը հարցրեց, թե իսկապես իրենք ինչո՞վ են զբաղված այստեղ:

- **Սինյոր**, - ասաց նա, - ներեցե՛ք, խնդրում եմ: Մենք այս ինչի՞ համար ենք կտրտում այս կակտուսները:

- Ես այս հողը մշակելու եմ,- ասաց հորեղբայրս:

Սյուս մեքսիկացին Դիեգոյին մեք-

սիկերեն հարցրեց, թե ինչ ասաց հորեղբայրս, և Դիեգոն նրան բացատրեց:

Նրանք մտածեցին, թե չարժե անհանգստանալ ու իմ հորեղբորն ասել, որ դրանից բան չի դուրս գա: Հանգիստ շարունակեցին կակտուսները կտրատել:

Սակայն կակտուսները երկար ժամանակ չէին մնում կտրտված: Մաքրված տարածության վրա բուռն թափով աճում էին նոր փշփշոտ շիվեր: Այդ բանը հորեղբորս ուղղակի զարմացնում էր:

- Կակտուսներից ազատվելու համար խոր վար է հարկավոր,- ասացի ես:- Հարկավոր է ամբողջ հողամասը մի լավ հերկել:

ԱՍՓՈՓԻԳ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչո՞ւ էր ուզում այդ անմշակ հողը վարել Մելիքը:
2. Ի՞նչ էր մտածում աճեցնել այստեղ հորեղբայրը:
3. Ի՞նչ կարծիք ուներ տղան: Ինչո՞ւ:
4. Ինչպիսի՞ն անակնկալ էր պատրաստում Մելիքն իր ընտանիքի համար: Ինչո՞ւ էր իր արարքը թաքուն պահում ընտանիքից:
5. Ի՞նչ էր մտահոգում տասնմեկամյա տղային: Ասածդ հիմնավորի՞ր բնագրի համապատասխան օրինակով:
6. Ի՞նչ մրգեր էր ուզում աճեցնել Մելիք հորեղբայրը և ինչո՞ւ: Բեր համապատասխան փաստարկներ:

ԱՈՍՏԱՐԱՐԱՆՔՆԵՐ ԵՎ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Պարզաբանի՞ր պատմվածքի գլխավոր գաղափարը քո/ձեր հասկացողությամբ:
2. Քո կարծիքով այս պատմվածքը քանի՞ գաղափար է արտահայտում: Մեկնաբանի՞ր՝ ինչո՞ւ ես այդպես մտածում:
3. Ներկայացրո՞ւ կերպարներին՝ պատմվածքից դուրս բերելով նրանց բնութագրող տողերը: (Խմբային աշխատանք)
4. Թվարկի՞ր պատմվածքի կերպարները:
5. Ներկայացրո՞ւ հերոսների արարքների պատճառահետևանքային կապերը:
6. Շարունակի՞ր հետևյալ միտքը. «Ամենահետաքրքիրն այս հատվածում այն է, որ ...», «Ամենահուզիչը հատվածի այն մասն է, երբ... »:
7. Կատարի՞ր բառային աշխատանք:

Հորեղբայրս խորհուրդ հարցրեց Ռայենից, որը գյուղատնտեսական գործիքներ էր վաճառում: Ռայենը խորհուրդ տվեց ձիերից ձեռք քաշել և դիմել մշակության նոր ձևերի՝ թող քո հողամասով տրակտոր անցնի, նա մի տարվա գործը մի օրում կանի:

Եվ հորեղբայրս գնեց մի «Ջոն Դիր» տրակտոր: Դա մի հիանալի մեքենա էր: Ռայենի ուղարկած մեխանիկը Դիեգոյին սովորեցրեց, թե ինչպես պետք է վարվել տրակտորի հետ, և հաջորդ անգամ, երբ ես ու հորեղբայրս եկանք հողամաս, հեռվում տեսանք մենավոր տրակտորը, որը հռնդում էր անապատի անսահման լռության մեջ: Դա զարհուրելի տպավորություն գործեց: Եվ իսկապես որ զարհուրելի էր: Բայց հորեղբայրս կարծում էր, որ դա սքանչելի է:

- **Պրոգրես**, - ասում էր նա: - Նոր դար է սկսվել: Մի տասը հազար տարի առաջ հարյուրավոր մարդիկ մի ամբողջ շաբաթ պիտի աշխատեին, այնինչ տրակտորը նրանց գործը մեկ օրում է արել:

- Տասը հազար տարի առաջ, - զարմացա ես: - Դուք երևի ուզում եք ասել երեկ:

- Թեկուզ հենց այդպես, - ասաց հորեղբայրս: - Ժամանակակից **կոմֆորտ**, միևնույն է, ոչ մի բանի հետ համեմատել չի լինի:

- Տրակտորն ինչ կոմֆորտ է, - ասացի ես:

- Հապա ինչ է, քո կարծիքով: Միթե քշողը նստած չէ:

- Հապա մի փորձեք նրա վրա դիմանալ, - ասացի:

- Քանի որ քեզ համար նստելու տեղ կա, - ասաց հորեղբայրս, - այդ արդեն կոմֆորտ է, սուլել կարո՞ղ ես:

- Այո՛, սըր, - ասացի: - Ինչ եղանակ եք ուզում լսել:

- Եղանակ, - ասաց հորեղբայրս: - Ոչ մի եղանակ ինձ հարկավոր չէ: Ես ուզում եմ, որ դու սուլես տրակտորի վրա աշխատող այն մեքսիկացուն:

- Ինչի՞ համար, - հարցրի:

- Ինչի համար էլ լինի: Պարզապես սուլիր: Թող նա իմանա, որ մենք այստեղ ենք և գոհ ենք իր աշխատանքից: Նա երևի արդեն մի քսան ակր հերկած կլինի:

- Լավ, սըր, - ասացի:

Ես երկու ձեռքերիս երկրորդ և երրորդ մատները բերանս դրի և ամբողջ ուժով սուլեցի: Բավական ուժեղ սուլոց ստացվեց, բայց, երևում է, Դիեգոն չլսեց. նա բավական հեռու էր: Բայց չէ՞ որ մենք ինքներս նրա կողմն էինք գնում, և ես չէի հասկանում՝ հորեղբորս ինչի՞ն էր պետք, որ ես սուլեմ:

- Էլի,- ասաց նա:

Ես նորից սուլեցի, բայց Դիեգոն չլսեց:

- Ավելի ուժեղ,- ասաց հորեղբայրս:

Այս անգամ ես լարումից քիչ մնաց պայթեի, իսկ հորեղբայրս ականջները փակեց: Եվ մեքսիկացին տրակտորի վրա լսեց: Նա արագությունը նվազեցրեց, շուռ եկավ և սկսեց դաշտը հերկել մեր ուղղությամբ:

- Դուք այդ էիք ուզում նրանից,- հարցրի ես:

- Լավ, միևնույն է,- ասաց հորեղբայրս:

Մեկուկես րոպե չանցած՝ տրակտորը մոտեցավ մեզ: Մեքսիկացին շատ գոհ էր: Նա դեմքի ցեխն ու քրտինքը սրբեց և տրակտորից իջավ:

- Սենյոր,- ասաց նա,- հիանալի բան է սա:

- Ուրախ եմ, որ այդ Ձեզ դուր է գալիս,- ասաց հորեղբայրս:

- Ձեզիք ուզե՞նա նստել՝ քշեմ,- հարցրեց մեքսիկացին հորեղբորս:

Հորեղբայրս չգիտեր՝ ինչ պատասխաներ: Նա ինձ նայեց:

- Առաջ դու բարձրացիր,- ասաց նա:- Մի քիչ նստիր՝ տեսնենք:

Դիեգոն բարձրացավ տրակտորի վրա և ինձ էլ օգնեց բարձրանալ: Նա նստեց մետաղյա նստատեղին, իսկ ես նրա հետևը կանգնեցի և ուսերից բռնեցի: Տրակտորը ցնցվեց, ոստնեց ու տեղից շարժվեց: Գնում էր արագ և բարձր աղմկում: Մեքսիկացին դաշտում մի մեծ շրջան գործեց և նորից տրակտորը քշեց հորեղբորս մոտ: Ես ցած թռա:

- Լավ,- ասաց հորեղբայրս մեքսիկացուն:- Շարունակիր քո աշխատանքը:

Եվ մեքսիկացին տրակտորը տարավ էլի այնտեղ, որտեղ հերկում էր դրանից առաջ:

Գետնի տակից ջուր հանել հորեղբորս հաջողվեց շատ ամիսներ անց միայն: Ամբողջ հողամասում բազմաթիվ հորեր էին փորել, բայց ոչ մի տեղ ջուրը գետնի երես չէր դուրս գալիս: Հորեղբայրս, իհարկե, մեխանիկական **պոմպեր** էլ ուներ, բայց միևնույն է, ջուրը չէր դուրս գալիս: Տեխասից Ռոյ ազգանունով մի ջրային մասնագետ եկավ իր երկու կրտսեր եղբայրների հետ: Նրանք հողը հետազոտեցին և հորեղբորս ասացին, որ ջուր կհանեն: Այդ գործի վրա նրանք երեք ամիս աշխատեցին, բայց ստացված ջուրը պղտոր էր և այն էլ քիչ: Մասնագետը հորեղբորս ասաց, որ ժամանակի ընթացքում կկարգավորվի, և վերադարձավ Տեխաս:

Այժմ արդեն հողի կեսը մաքրված էր ու հերկված, ջուր էլ ունեինք, այնպես որ հասել էր ծառատնկման ժամանակը:

Մենք սկսեցինք նռնենիներ տնկել: Դրանք ամենաբարձրորակ տնկիներ էին և շատ թանկ: Տնկեցինք մի յոթ հարյուր հատ: Ես ինքս մի հար-

յուր հատ տնկեցի, հորեղբայրս էլ բավական տնկեց: Այսպիսով՝ աշխարհից դուրս՝ կատարելապես վայրի անապատում, ստացվեց մի քսան ակր տարածությամբ նռնենիների պուրակ: Դա ամենաթովիչ անհեթեթությունն էր, որ կարելի է երևակայել, և հորեղբայրս հիացած էր դրանով: Դժբախտությունը միայն այն էր, որ հորեղբորս փողերը վերջանում էին: Եվ ահա փոխանակ գործը շարունակելու և ամբողջ վեց հարյուր ութսուն ակրում պտղատու ծառեր տնկելու, նա որոշեց իր բոլոր ջանքերը, ժամանակն ու փողը նվիրել միմիայն նռնենիների պուրակին:

– Սա միայն սկզբնական շրջանում,– ասում էր նա:– Մինչև որ մենք կսկսենք նուռ ծախել և մեր փողը հետ ստանալ:

– Հասկանալի է, սըր,– համաձայնում էի ես:

ԱՍՓՈՓԻԳ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչպե՞ս և ինչ միջոցներով մշակեցին վայրի անապատը: Ինչ դժվարությունների հետ էր կապված այդ աշխատանքը: Փաստերը բեր պատմվածքից:
2. Անջրդի անապատում արդյոք նռնենիների պուրակ կարելի էր հիմնել: Եթե այո՞, ինչո՞ւ, եթե ոչ, ինչո՞ւ:
3. Ինչո՞ւ էր հերոսը ցանկանում անպայման նռնենիներ տնկել: Հիմնավորումներդ բեր պատմվածքից դուրս գրած նախադասություններով:
4. Ինչո՞ւ էր տղան կասկածանքով վերաբերվում հորեղբոր գործողություններին, սակայն չէր հակադրվում նրան: Դու ինչպե՞ս կվարվեիր նրա փոխարեն:

ԱՈՍՁԱԳՐԱՆՔՆԵՐ ԵՎ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Որոնի՞ր կերպարների բնավորությունն արտահայտող ազգային խորհրդանիշ: Բնագրից բեր փաստեր՝ ասածներժ հաստատելու համար:
2. Ներկայացրո՞ւ գլխավոր հերոսի արարքների պատճառահետևանքային կապերը:
3. Ստեղծագործաբար վերաշարադրիր պատմվածքի բովանդակությունը՝ կիրառելով հեղինակային բառապաշարը և պատկերավոր արտահայտությունները:
4. Ընդգծի՞ր «Նռնենիները» պատմվածքի գլխավոր գաղափարն արտահայտող բանալի բառերը, նախադասությունները:
5. Երկայուն աղյուսակով ներկայացրո՞ւ հերոսների արտաքինը նկարագրող,

բնավորությունը բացահայտող էական գծերը:

6. Թվարկիր կամ դրուս գրիր այն բոլոր բառերը, որոնք նոր կամ անծանոթ են քեզ համար: Տեքստից ելնելով՝ բացատրիր, թե դա ինչ կարող է նշանակել: Դրանցով կազմիր շարադրություն:

5

Ես հավատացած չեի, բայց, չգիտեմ՝ ինչու, ինձ թվում էր, թե գոնե առաջիկա երկու-երեք տարում մենք այդ մանրիկ ծառերից ոչ մի պիտանի պտուղ չենք ստանա, այնուամենայնիվ ոչինչ չասացի:

Մեքսիկացի բանվորներին հորեղբայրս արձակեց, և ես ու ինքը տնտեսությունը մեր ձեռքն առանք: Մենք ունեինք տրակտոր և հողամաս, ուստի ժամանակ առ ժամանակ գնում էինք **պլանտացիա**, տրակտորը քշում, կակտուսներն արմատախիլ անում և նոնենիների արանքները փխրեցնում: Այսպես շարունակվեց երեք տարի:

- Շուտով արդեն,- ասում էր հորեղբայրս,- այս անապատի տեղը դու կտեսնես աշխարհիս ամենապանչելի այգին:

Ջրի դրությունը, սակայն, չէր բարելավվում: Երբեմն հանկարծ ուժեղ ու առատ շիթ էր խփում, որի մեջ մանրիկ քարեր բոլորովին քիչ էին լինում, և հորեղբայրս շատ էր ուրախանում, բայց մյուս օրը նորից պղտոր ու բարակ ջուր էր հոսում: Նոնենիները քաջաբար պայքարում էին կյանքի համար, բայց միշտ էլ այնքան ջուր չէին ստանում, որ պտուղ տան:

Նրանք ծաղկեցին միայն չորրորդ տարին: Հորեղբորս համար դա մի մեծ տոն էր: Նա բոլորովին խելքը թոցրեց ուրախությունից, երբ ծառերը ծաղկած տեսավ:

Բայց այդ ծաղիկներից էլ մի խելքը գլխին բան դուրս չեկավ: Գեղեցիկ ծաղիկներ էին և միայն այդքան: Հազվագյուտ ծիրանագույն ծաղիկներ:

Այդ տարին բերք ստացանք ընդամենը երեք հատ մանրիկ նուռ:

Մեկը ես կերա, մյուսը հորեղբայրս, իսկ երրորդը դրինք գրասենյակի ամենաաչքի ընկնող տեղը:

Հաջորդ տարին լրացավ իմ տասնհինգ տարին: Այդ ժամանակամիջոցում ինձ հետ շատ ու շատ զարմանալի բաներ պատահեցին: Այսպես, ես շատ լավ-լավ գրքեր կարդացի, և բոյով էլ հորեղբորս չափ դարձա: Ֆերման դեռ էլի մնում էր մեր գաղտնիքը: Դա հորեղբորս վրա ահագին փող էր նստում, բայց նա էլի հույսը չէր կտրում, որ շատ շուտով կսկսի

նուռ ծախել, կվերադարձնի իր փողերը և կիրականացնի անապատում այգի ստեղծելու իր պլանը:

Ճատերը լավ չէին աճում: Նրանք մի քիչ մեծացել էին, բայց դա հագիվ էր նկատվում: Շատերն էլ թառամել ու փչացել էին:

- Դա նորմալ բան է,- ասում էր հորեղբայրս:- Ակրին քսան ծառը նորմալ կորուստ է: Բայց մենք առայժմ նորերը չենք տնկի: Հետո կանենք այդ:

Այս բոլորից գատ, նա դեռ հողի համար էլ փող էր վճարում:

Հետևյալ տարին նա իր այգուց մի երկու հարյուր նուռ ստացավ: Բերքը մենք երկուսով հավաքեցինք: Այդ նոները բավական ողորմելի տեսք ունեին: Մենք դրանք դասավորեցինք գեղեցիկ արկղների մեջ, և հորեղբայրս ապրանքն ուղարկեց Չիկագո, մեծաքանակ առևտրական մի տուն: Ընդամենը տասնմեկ արկղ էր:

Մի ամբողջ ամիս մենք այդ առևտրական տնից ոչ մի պատասխան չստացանք, և ահա մի գիշեր հորեղբայրս միջքաղաքային հեռախոսային խոսակցություն պատվիրեց: Մեծաքանակ առևտրական դ'Ագոստինոն հորեղբորս ասաց, որ ոչ ոք չի գնում:

- Դուք ամեն մի արկղին որքան էք պահանջում,- լսափողի մեջ գոռում էր հորեղբայրս:

- Մեկ դոլար,- գոռում էր դ'Ագոստինոն:

- Դա քիչ է,- գոռում էր հորեղբայրս:- Ես ամեն մի արկղին հինգ դոլար եմ ուզում, ո՛չ մի **սենթ** պակաս:

- Արկղը մի դոլարով էլ չեն վերցնում,- գոռում էր դ'Ագոստինոն:

- Ինչո՞ւ չեն վերցնում,- գոռում էր հորեղբայրս:

- Մարդիկ չեն իմանում՝ ինչ բան է սա,- գոռում էր դ'Ագոստինոն:

- Հապա դուք էլ ի՞նչ գործ անող եք այդ դեպքում,- գոռում էր հորեղբայրս:- Դա նու՞ռ է, նո՞ւռ: Ես ամեն մի արկղին հինգ դոլար եմ ուզում:

- Ես ծախել չեմ կարող,- գոռում էր առևտրականը: - Ես ինքս էլ մի հաստ նուռ կերա և չեմ կարող ասել, թե դա մի երևելի բան է:

- Դուք գժվե՞լ եք,- գոռում էր հորեղբայրս:- Աշխարհի երեսին նման պես լավ պտուղ չկա: Արկղին հինգ դոլար հո համարյա ձրի է:

- Հիմա ի՞նչ կիրամայեք անել,- գոռում էր դ'Ագոստինոն: - Ես սրանք ծախել չեմ կարող: Ինձ պետք չեն:

- Հասկանում եմ,- ֆսացրեց հորեղբայրս:- Հետ ուղարկեցեք շտապ:

Այս խոսակցությունը հորեղբորս վրա տասնյոթ դոլար նստեց:

Եվ այսպես, տասնմեկ արկղները հետ եկան:

Համարյա բոլոր նոները ես ու հորեղբայրս կերանք:

Հետևյալ տարին հորեղբայրս այլևս հողի համար վճարել չկարողա-

ցավ: Նա թղթերը վերադարձրեց այն մարդուն, որը ծախել էր նրան հո-
ղամասը: Այդ ժամանակ ես գրասենյակում էի:

- Միստր Գրիֆիտ,- ասաց հորեղբայրս:- Ես ստիպված եմ Ձեզ վերա-
դարձնել Ձեր սեփականությունը, բայց ուզում եմ խնդրել, որ մի զիջո-
ղություն անեք: Քսան ակր ես նոնենի եմ տնկել և շատ երախտապարտ
կլիինեի Ձեզ, եթե թույլ տայիք ինձ խնամել այդ ծառերը:

- Խնամե՛լ,- ասաց միստր Գրիֆիտը:- Ինչի՞ համար:

Հորեղբայրս փորձեց բացատրել նրան, բայց չկարողացավ: Շատ
դժվար է մի բան մտցնել մարդու գլուխը, եթե նա ձեզ չի կարեկցում:

Եվ ահա հորեղբայրս կորցրեց և՛ հողը, և՛ ծառերը:

Մի երեք տարի անց ես ու հորեղբայրս մեքենայով գնացինք այնտեղ
և անցանք նոնենիների պուրակով: Բոլոր ծառերը չորացել էին: Հողը
նորից ծածկվել էր կակտուսներով և փշփշոտ թփուտով: Եթե չհաշվենք
մանրիկ չորացած նոնենիները, այստեղ ամեն ինչ ձիշտ և ձիշտ այնպես
էր, ինչպես եղել էր միշտ՝ սկսած աշխարհի ստեղծվելու առաջին օրից:

Մենք անցանք նոնենիների պուրակով և վերադարձանք մեքենայի
մոտ:

Մեքենա նստեցինք և վերադարձանք քաղաք:

Մենք իրար ոչ մի խոսք չասացինք, որովհետև ասելու շատ ու շատ
բան ունեինք, բայց դրա համար բառեր չկային:

Ֆերմեր – ագարակատեր
Էսթետիկա – գեղագիտություն
սըր – պարոն՝ անգլերեն
գեռուն – սողուն, ճիճու
մղոն – 7420 մետր
կոխել – տրորել
խոպան – անմշակ
սինյոր – պարոն՝ իտալերեն
պրոգրես – առաջընթաց, զարգացում
կոմֆորտ – հարմարավետություն
պոմպ – **հեղուկ** և գազ մղող սարք
պլանտացիա – հատուկ մշակությամբ հողային տարածք
հետևյալ տարին – հաջորդ տարի
սենթ – ամերիկյան մանրադրամ

ԱՍՓՈՓԻՉ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ըստ քեզ՝ քանի՞ գաղափար է արտահայտում այս պատմվածքը: Կարծիքդ
քննարկի՞ր ընկերներիդ հետ: Խմբով քննարկե՛ք, թե ինչու եք այդպես մտա-

ծում:

2. Պատմվածքի դր հատվածում է արտահայտված նրա հիմնական գաղափարը: Փաստարկներ բեր բնագրից վերցրած օրինակներով:
3. Ո՞ր կերպարը քեզ դուր եկավ, ինչո՞ւ:
4. Ինչ սովորեցիր պատմվածքն ուսումնասիրելիս:
5. Դատողություն արա՞ պատմվածքի վերաբերյալ՝ արտահայտելով սեփական կարծիքը:
6. Որտեղ է թաքնված պատմվածքի «քողարկված» իմաստը:
7. Ըստ քեզ՝ ինչից է առաջացել հորեղբոր խոր կարոտի զգացումը, և որն է նրա հոգում թաքնված վշտի պատճառը, որի մասին նա չի խոսում:
8. Ինչո՞ւ ապարդյուն անցան հորեղբոր ջանքերը, և նրա երազանքը անկատար մնաց:

ՍՈՍՉՍՂՐԱՆՔՆԵՐ ԵՎ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. «Նռնենիները» պատմվածքից դժուր գրիր բանալի բառերը, նախադասությունները: Դրանցով շարադրիր նոր պատմություն:
2. Նորովի վերաշարադրիր պատմվածքի բովանդակությունը՝ դեպքերին այլ ընթացք հաղորդելով:
3. Բացատրիր պատմվածքի վերնագրի կապը բովանդակության հետ: Հիմնավորիր ասածդ: (Խմբային աշխատանք)
4. Նկարիր որևէ խորհրդանիշ, որն արտահայտում է պատմվածքի հիմնական միտքը:
5. Պատմվածքում առանձնացրո՞ւ այն պարբերությունները, որոնցում առկա է եզրահանգում: (Զույգերով աշխատանք)
6. Արտահայտիր վերաբերմունքդ՝ ըստ ստորև տրված «Քառաբաժանի»:

Ամփոփում

«Նռնենիները» պատմվածքը հայրենի հողը հարկադրաբար լքած և օտար երկրում իր տեղն այդպես էլ գտնել չկարողացող հայ մարդու մասին է: Չենք սխալվի, եթե ասենք, որ Մելիք հորեղբայրը հավաքական կերպար է՝ մի ողջ ժողովրդի մարմնացում մեկ անձի մեջ: Երկսր-երկար կարելի է գրուցել Մելիք հորեղբոր կերպարի շուրջ: Նրա էությունը բացահայտող մի գիծ հեղինակն ինքն է ուղիղ ներկայացնում: Հենց պատմվածքի սկզբում Վիլյամ Սարոյանը նշում է, որ նա բանաստեղծի հոգի ուներ: Իսկ ի՞նչ է դա նշանակում. անշուշտ, սպառող հասարակությունից առանձնացող, երազկուր մարդու մասին է խոսքը: Բայց դա ինչ-որ պատրանեկան, ռոմանտիկ

երազկուրություն չէ, այլ շար ավելի բարդ մի հոգեվիճակ, որում նաև խոր կարողի զգացում կա, թաքցված վիշտ, որ բառերով չես փոխանցի: Փորձենք հասկանալ պարմվածքի «քողարկված» իմաստը: Անասպարային, ամայի հողատարածքը թերևս հենց այն աշխարհն է խորհրդանշում, որն օտար է Մելիք հորեղբորը: Բայց նա ուզում է գեղեցկացնել, շենացնել այդ աշխարհը, ինչպես իր տունը: Երևում է, որ նա գումար ուներ, ուստի հաստատապես այն կարող էր ներդնել ավելի շահութաբեր գործում, մինչդեռ «համատորեն» անասպարն է ուզում ծաղկեցնել: Սա չի հիշեցնում արդյոք աշխատասեր հայ գյուղացու կերպարը, որն իր ամբողջ էությանը կապված է բնությանը: Նոնենիները ևս խորհրդանշին են գաղթականների, պանդխտացած հայերի, որոնք չեն կարողանում խոր արմատ գցել օտար հողում, սրանալ անհրաժեշտը ծաղկելու և բերք տալու համար:

«ՔԱՌԱՐԱԺԱՆ»

1. Ինչ զգացում ավրեցի՞ր ընթերցելիս: ա) բ) գ)	3. Ինչ գույնի է պատմվածքը: ա) բ) գ)
2. Ինչ մեղեդի՞ հիշեցի՞ր պատմվածքը ընթերցելիս: ա) բ) գ)	4. Ինչը կփոխե՞իր պատմվածքում: ա) բ) գ)